

MƏHƏMMƏDHÜSEYN ŞƏHRİYARIN “HEYDƏRBABAYA SALAM” POEMASINDA MİLLİ MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİN TƏBLİĞİ VƏ MİLLİ YADDAŞA ÇAĞIRIŞ MOTİVLƏRİ

Esmira İsmayılova

Lənkəran Dövlət Universiteti, Lənkəran, Azərbaycan

e-mail: esmira.ans@mail.ru

DOI: 10.30546/2960-1967.2024.2.12

Xülasə: Məqalə XX əsr Cənubi və Şimali Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış simalarından biri, söz mülkünün sultanı adlandırılan Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poemasında milli-mənəvi dəyərlərin təsviri və təbliği, o cümlədən, bütün dövrlərin ən vacib problemi sayılan milli yaddaş məsələsinin qoyuluşuna, poemada bunun necə əks etdirilməsinə həsr olunmuşdur. Araşdırmada bu bəşəri dəyərlər Məhəmmədhüseyn Şəhriyar yaradıcılığının əsas istiqamətlərindən biri kimi təhlil edilir, irəli sürülən müddəalar poemadan gətirilən bəndlərlə qüvvətləndirilir. Tədqiqat işində şairin “Heydərbabaya salam” poeması ilə yanaşı, müasirlərinin, Şəhriyarşünas alimlərin təhlil etdiyimiz mövzu ilə bağlı əsərlərinə də istinad edilmiş, müqayisəli paralellər aparmaqla alınan nəticələrin hazırkı dövrlə əlaqəsi təmin olunmuşdur. Yeri gəldikcə araşdırılan məsələyə tədqiqatçının münasibəti bildirilmişdir. “Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın Heydərbabaya salam” poemasında milli-mənəvi dəyərlərin təbliği və milli yaddaş çağırış motivləri” məqaləsində müasir dövr Azərbaycan ədəbiyyatşünaslıq elmində mövzu ilə bağlı tədqiqatçı alimlərin fikirlərinə geniş yer ayrılmışdır.

“Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poemasında milli-mənəvi dəyərlərin təbliği və milli yaddaş çağırış motivləri” mövzusunun tədqiqində əsas məqsəd Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın anadilli irsinin bu günümüz üçün də aktuallığını saxladığını bir daha diqqətə çatdırmaq, şairin gələcək nəsle ötürmək istədiyi mesajların vacibliyini göstərmək, poemanın əbədiyaşarlılığının sirlərini müasir kontekstdən tədqiq etməklə hazırkı günümüzdəki bədii-tərbiyəvi əhəmiyyətini əsaslandırmaq, oxucunu bu dəyərli irsdən bəhrələnməyə istiqamətləndirməkdir.

Tədqiqat işində ədəbi nümunələrin təhlili əsasında M. Şəhriyar soy-kökünə, milli-mənəvi dəyərlərə bağlı olan şair kimi dəyərləndirilmiş, milli yaddaş məsələsinin ədəbiyyatda əksi və təbliği vacib amil sayılmışdır.

Açar sözlər: Şəhriyar, “Heydərbabaya salam”, milli-mənəvi dəyərlər, milli yaddaş, xəlqilik, müasirlik, bəşərilik

Giriş

Söz mülkünün sultanı, “əvvəli sultani eşq, axırı ustadi-şeyr Şəhriyar” adlandırılan, yaradıcılığı zaman-məkan sərhədi tanımayan Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyar (1906-1988) XX əsrin o taylı-bu taylı Azərbaycana, bütün türk dünyasına, bütövlükdə dünya ədəbiyyatına bəxş etdiyi nadir sənətkarlardan sayılır. Şəhriyar poeziyasını yaşarı edən ən əsas cəhətlərdən biri yaradıcılığının xəlqiliyində, sözünün səmimiliyində, sadə həyat həqiqətlərini ustalıqla şeirə gətirməsindədir. Ustad sənətkar keçmiş xatirələr fonunda insana keçmişini xatırlatmaqla dünənlə bu gün arasında əlaqəni milli bağlarla təmin etməyə çalışmış, milli yaddaşın millətə tanıtımında böyük rolunun ədəbiyyatda əksini vacib hesab etmişdir. Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyev Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın yaradıcılığında bu xüsusiyyətləri yüksək dəyərləndirmiş, xəlqiliyi, bəşəriyyəti, humanizm prinsiplərini ustalıqla təbliğ etdiyinə görə onu ən çox sevdiyi şair adlandırmış, poetik irsinin bütün zamanlar üçün

əhəmiyyətini xüsusi vurğulamışdır: “Şəhriyar hər şeydən öncə son dərəcə qüdrətli bir şair və şəxsiyyətdir. Şəhriyar ədəbi irsinin bədii və fəlsəfi siqləti onun bəşəri konsepsiyasındadır. Qüdrətli şairin əsərləri bizi bu gün də yazıb-yaratmağa, gələcəyə nikbin gözlə baxmağa, bir sözlə, birləşməyə səsləyir” [3, s.357-358].

Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın yaradıcılığı ilə yaxından tanış olanlar yaxşı bilir ki, şairin poeziyası mövzu, məzmun, forma baxımından olduqca zəngin və rəngarəngdir. “M.Şəhriyar ilk növbədə, ruh şairidir. Şairin anadilli poeziyasına başdan-başa milli ruh, milli ovqat hakimdir. Şairin ana dilində qələmə aldığı “Heydərbabaya salam” poemasını yaradıcı ruhun simfoniyası, bir insanın həyatının, millətin yaddaş xronologiyasının sözlə bədii nəqşi də adlandırmaq olar. Şəhriyarın xatirə pannotunda tünd rəng yoxdur, söz-rəng çalarları sakitləşdirici ovqata köklənib. Uşaqlıq, yeniyetməlik illərinin şirin xatirələri şairin yaddaşından süzülərkə arınır, illərin xatirə tozu çırpılır, bəyazlaşır” [6].

Mövzu cəhətdən çoxşaxəli, rəngarəng olan Şəhriyar yaradıcılığında niyə məhz bu istiqaməti seçməyimiz təsadüfi deyil. Professor Yaşar Qarayevin təbirincə desək, “Fərariliyin ən bədnam çeşidi-əcdaddan üz çevirməkdir, kökdən, mənşədən, “mən” dən fərar elməkdir, milli hafizədə, mənəvi yaddaşda (yəni əsəbdə, qanda, kökdə!) “skleroz” olmaqdır. Yaddaş olmayan ədəbiyyat yalnız yaddaş olmayan xalqın nəсібidir, siması olmayanın tarixi taleyi, zəti və nəslə, əslə və nəcabəti olmayanın alın yazısıdır. Üfüq, səma, göy daş saxlamadığı kimi, mənəvi və əxlaqi boşluq da yaddaş saxlamır” [1, s.6].

Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın anadilli yaradıcılığını bu aspektdən-millə-mənəvi dəyərlər və milli yaddaş kontekstindən təhlilə cəlb etməklə mövzunu konkret olaraq “Heydərbabaya salam” poeması əsasında araşdırmağa çalışmış, gəldiyimiz qənaətləri nəticə bölümündə qeyd etmişik.

Tədqiqatın mənbəyi və metodları

Tədqiqat işinin obyektini kimi Şəhriyarın anadilli yaradıcılığının şah əsərlərindən olan “Heydərbabaya salam” poemasını seçmişik. İlk əvvəl ona görə ki, “Heydərbabaya salam” poeması Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın anadilli yaradıcılığının ədəbi ictimaiyyətə məlum olan ilk və həm də şah əsəridir. Cənubi Azərbaycanda milli yaddaşın oyadılmasında, milli kimlik məsələsinin və milli şüurun formalaşmasında böyük rol oynayan “Heydərbabaya salam” poeması hələ şairin sağlığında dəfələrlə İran, Azərbaycan, Türkiyə və digər ölkələrdə çap olunmuş, müəllifinə böyük şöhrət və populyarlıq gətirmişdir. Poemada şairin Heydərbaba dağını vətən obrazının simvolu kimi təqdim etməsi, şəxsləndirməsi, uşaqlıq, yeniyetməlik xatirələrini onunla bölüşməsi, millətinin bu günü və sabahı ilə bağlı narahatlıqlarını dərd ortağı kimi paylaşması çox mətləblərdən xəbər verir, həm də forma-məzmun yeniliyi ilə diqqət çəkir. “Heydərbabaya salam” əsərinə yazdığı müqəddimədə Şəhriyar tərəfdaş kimi niyə məhz dağı seçdiyinə belə aydınlıq gətirir: “Dağ göylərə yaxındır. Dağ göylərə yaxın olduğu üçün peyğəmbərlər də Allaha doğru dağlardan yaxınlaşmaq istəyiblər. Dağlar təbiətin ən qabarıq şah

əsəridir. Dağın döşündən, dağların çatlarından göz yaşı kimi çağlayan saf və təmiz sular yaradıcı insanın himməti qədər böyük və təmizdir” [9, s.22].

Tədqiqat üçün əsas mənbə ustad şair Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın anadilli yaradıcılığının şah əsərlərindən sayılan, sənətkara dünya şöhrəti qazandıran, günümüzdə qədər yaşarı edən “Heydərbabaya salam” poeması olmuşdur. Həmçinin tədqiqatımızın dolğun və əhatəli olması üçün şəhriyarşünas alimlərin əsərlərindən də yeri gəldikcə istifadə etmiş, onların mövzu ilə bağlı fikirlərinə məqalədə istinadlar vermişik. Qeyd edək ki, Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poemasında milli-mənəvi dəyərlərin təbliği və milli yaddaşa çağırış motivləri” məqaləsi aşağıdakı elmi metodlar əsasında yazılmışdır:

- tədqiqatla əlaqəli fakt və materialların sistemləşdirilməsi metodu;
- toplanmış faktların sintezi və analizi metodu;
- problemə kompleks yanaşma və fərqli baxış bucağından nəzər salmaq;
- abstraktlaşdırma;
- ümumiləşdirmə metodundan istifadə etməklə elmi nəticələrin əldə olunması.

Araşdırmada tarixi-müqayisəli metoddan da istifadə edilmiş, tədqiqatın predmet və obyektini kimi seçilən nümunələr və onlara həsr olunan araşdırmaların meydana çıxdığı şərait nəzərə alınmışdır. İşin mahiyyəti müqayisəli təhlil və tədqiq tələb etdiyi üçün yeri gəldikcə, müqayisəli metoddan da istifadə olunmuşdur.

Tədqiqat işi

M.Şəhriyarı dünyaya tanıdan, ona böyük oxucu sevgisi və populyarlıq qazandıran “Heydərbabaya salam” poeması ilə tanış olanlar yaxşı bilir ki, əsərdə xatirələr fonunda bir millətin özəl, gözəl xüsusiyyətləri bir-bir sadalanır, dünənimizdə olan, bu günümüzə artıq milli yaddaşdan silinməkdə olan, xatirəyə çevrilən bir çox milli dəyərlər dərin ürək yanğısı, qəlb ağrısı ilə xatırlanır, bir vətəndaşın millətinin sabahı üçün keçirdiyi narahatlıq duyğuları xatirələrin işığında parlaq bədii boyalarla əks olunur. Poemanın ən ali milli dəyərlərimizdən biri olan salamlama başlanması, vətən övladına öyüd-nəsihətlə sonlandırılması heç də təsadüfi deyil, şairin milli dəyərlərə böyük diqqət yetirdiyinin sübutudur. “Heydərbabaya salam” deməklə Şəhriyar o taylı, bu taylı Azərbaycanı-bütöv vətəni, millətini salamlayır. Şairin Heydərbaba dağını insan kimi şəxsləndirməsi, böyük Vətən anlamına gətirib dərd ortağı etməsi dediklərimizin təsdiqidir. Ədəbiyyatşünas alim, akademik İsa Həbibbəylinin fikrincə, “Heydərbabaya salam” poeması Vətən haqqında yeni və qüvvətli poetik manifestdir” [4, s.7].

Heydərbaba, ildırımlar çaxanda,
Səllər, sular şaqıldayıb axanda,
Qızlar ona səf bağlayıb baxanda,
Salam olsun şövkətüzə, elüzə,
Mənim də bir adım gəlsin dilüzə [11, s.229].
Heydərbaba, alçaqların köşk olsun,
Bizdən sonar qalanlara eşq olsun,

Keçmişlərdən gələnlərə məşq olsun,
Övladımız məzhəbini danmasın,
Hər içiboş sözlərə aldanmasın! [11, s.266].

“Heydərbabaya salam” poemasında M. Şəhriyarın təbliğ etmək istədiyi ali qayə budur- milləti millət edən ən vacib amil milli yaddaşdır, millətin bu amilə sadıqlıyidir, verdiyi dəyərdir, bağlantısıdır: “Millət - genetik səviyyədə, yaddaş - ağır səviyyəsində dərk olunmuş vəhdətdən və bütövlükdən başqa bir şey deyildir. Yalnız yaddaş olan yerdə sabitlik və tamlıq var, nəsillər və əsrlər, ilahi və bəşəri dəyərlər və sərəvətlər arasında əlaqə və estafet var. Əslində nəinki təbiət və insan, ekologiya və poeziya da yaddaşdır. Şəhid - ölümü ilə, şair ağrısı ilə yaddaşa qaynayıb qarışır. Və yaddaşın ömrü bir vicdana və haqqa xidmətin qədərindən, bir də qədir-qiymətə, qeyrətə çevrilən anların cəmindən yararır” [1, s.6].

Qeyd edək ki, Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poemasının birinci hissəsini Azərbaycan türkcəsində yazması, 1954-cü ildə çap etdirməsi ana dilinin qadağan olunduğu Cənubi Azərbaycanda çox böyük rezonans doğurmaqla yanaşı, həm də əsl ədəbi hadisəyə çevrilmişdi. Əsərlərini fars dilində yazan, bu dildə tanınıb şöhrət qazanan ustad bir sənətkarın öz xalqına birdən-birə ana dilində yazdığı “Heydərbabaya salam” çağırışı ilə üz tutması Cənubi Azərbaycanda 21 Azər hərəkatından sonrakı illərdə milli dirçəlişdə və milli kimliyə qayıdışda tarixi dönüş nöqtəsi oldu:

Heydərbaba, Nənəqızın gözləri,
Rəxşəndənin şirin-şirin sözləri,
Türki dedim, oxusunlar özləri,
Bilsinlər ki, adam gedər, ad qalar,
Yaxşı-pisdən ağızda bir dad qalar [11, s.239].

Ədəbiyyatşünas alim Gövhər Baxşəliyeva “Milli ruhun təntənəsi” məqaləsində şairin yaradıcılığında milli-mənəvi dəyərlərin təbliğini yüksək dəyərləndirərək yazırdı: “Şəhriyar poeziyası-bütövlükdə milli azərbaycanlı ruhunun təntənəsidir. Şəhriyarın füsunkar şeir aləmi, sehrlı poetik dünyası büsbütün millidir, ruhumuzu oxşayır, oxucuya müqəddəs insani duyğuları, ülviyyəti aşılayır, ədalətə və azadlığa çağırır, məhəbbət və mərhəmət öyrədir” [2, s. 4].

Heydərbaba, dağın, daşın sərəsi,
Kəklik oxur, dalısında fərəsi,
Quzuların ağı, bozu, qərəsi,
Bir gedəydim dağ-dərələr uzununu,
Oxuyaydım: “Çoban, qaytar quzunu” [11, s.232].

İranda millətçilik siyasətinin yürüdüldüyü, azərbaycanlıların sıxışdırıldığı və dilinin yasaq edildiyi, adət-ənənələrinə xor baxıldığı bir dövrdə M. Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poemasını qələmə alması böyük hadisə idi. Bu əsər təkcə ədəbi aləmdə deyil, bütün ölkədə, türk dünyasında böyük əks-səda doğurdu, gələcəyə, sabaha inamını itirən millətə sanki güc-

qüvvət, qol-qanad verdi, azadlıq ruhunu oyatdı, sabaha olan ümidlərini közərttdi. Şərqsünas alim Əkrəm Rəhimli (Bije) poemanın bu xüsusiyyətlərini yüksək dəyərləndirərək yazırdı: “Ədəbiyyatımızın çox dəyərli incisi sayılan “Heydərbabaya salam” mənsuməsi əslində millətə çağırış, onu öz milli kimliyinə, kökünə qaytarmaq harayı idi” [8, s.39].

Qarı nənə gecə nağıl deyəndə,
Külək qalxıb qar-bacanı döyəndə,
Qurd keçinin Şəngülüsün yeyəndə,
Mən qayıdıb bir də uşaq olaydım,
Bir gül açıb ondan sonra solaydım [11, s.233].

Ustad sənətkarın "Heydərbabaya salam" poemasında qələmə aldığı uşaqılıq illərinin şirin xatirələri qəlbi sərirlədən yaz nəsimini xatırladır, bu xatirələr şairin təsvirində o illərin özü qədər safdır, təmizdir, kövrəkdir, hamıya əziz və doğmadır:

Əmməcanın bal bəlləsin yeyərdim,
Sondan durub üst donumu geyərdim,
Baxçalarda tiringəni deyərdim,
Ay özümü o əzdirən günlərim,
Ağac minib, at gəzdirən günlərim [11, s.233-234].

Şəhriyarın türki-dünyalıqdan xilas olmaq, mənəvi dinclik və rahatlıq tapmaq, özünə qayıtmaq üçün pənah apardığı Heydərbaba dağı şair üçün adicə dağ deyil, dünəni-uşaqılığı, gəncliyi, ömrünün acılı-şirinli xatirələri hopmuş bir məbədghandır, qıbləghandır, sözün böyük mənasında-ana Vətən timsalidir!

Burda şirin xatirələr yatıblar,
Daşlarıylan başı başa çatıblar,
Aşnalığın daşın bizdən atıblar,
Mən baxanda qavzanıllar, baxıllar,
Bir də yatıb yandırılar, yaxıllar [10, s.49].

“Heydərbabaya salam” poeması təsvirlərin səmimiliyinə görə ilk sətirindən insanı sehirləyir, huşyar oxucu Şəhriyarın poetik təsvirində həm də məhrəmanə bir doğmalığ hiss edir. Bu elə bir ali hissdır ki, insanı sanki içdən silkələyir, təmizləyir:

Bu damlarda çoxlu cızıq atmışam,
Uşaqların aşıqların udmuşam,
Qurquşunlu saqqə alıb satmışam,
Uşaq necə heç zadınan şad olar,
İndi bizim qəmi tutmur dünyalar [11, s.257].

Şair-ədəbiyyatşünas Məmməd İsmayıl “Heydərbabaya salam” poemasının məziyyətlərini təhlil edərkən bu amilə xüsusi diqqət yetirir: “Azərbaycan türkünün özünə qayıdışının ən böyük nümunələrindən biri də, heç şübhəsiz, Şəhriyarın sənətkarlıq gücündədir. Misralarının alt qatlarına, ta qədimlərdən gələn bir torpaq, ana südü, millət, adət və ənənələrin

qoxusu hopmuşdur. Onlardan dünyaya bir milli birlik ruhu yayılmaqdadır. Bu ruh əski dünyanın keçmişinə bürünmüş yepyeni bir canlanması idi. Bu Tanrıdan enib gələn dağ ruhu- Heydərbaba ruhu idi” [5, s.10].

Akademik İsa Həbibbəyli Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poemasında milli yaddaş amilini qabartmasını, bunu millətin əsas məziyyətlərindən hesab etməsini yüksək qiymətləndirir, əsəri əsəri ana dilimizə qoyulan abidə adlandırır: “Məşhur “Heydərbabaya salam” poeması əslində Şəhriyar üçün həm də şeirlə yoğrulmuş möhtəşəm Ana dili abidəsi idi” [4, s.19].

Yaz qabağı gün güneyi döyəndə,
Kənd uşağı qar güllərin sevəndə,
Kürəkçilər dağda kürək züvəndə,
Mənim ruhum elə bilin ordadır,
Kəklik kimi batıb qalıb, qardadır [11, s.239].

Tədqiqatımızın mövzusu olduqca genişdir və bu barədə çox yazmaq olar. Bu dəfəki araşdırmamızı sonlayarkən demək istəyirik ki, Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyar ruhən milli köklərinə bağlı olmuş, bu bağlılığı bütün əsərlərində sevə-sevə tərənnüm və təbliğ etmişdir. Ustad sənətkar ruhunun daima doğulduğu yerlərə bağlı olduğunu, kənd uşağının təbiətə, ətraf aləmə olan saf sevgisinin onu heç zaman tərk etmədiyini, yurd sevgisinin qanına, canına hopduğunu “Heydərbabaya salam” əsərində real, dolğun boyalarla əks etdirə bilmişdir. Professor Elman Quliyevin əsəri Azərbaycan xalqının ensiklopediyası kimi dəyərləndirməsi bunun bariz sübutudur: “Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poeması Azərbaycan xalqının adı məişət tərzindən tutmuş ən ali fəlsəfi düşüncələri fonunda tipik Azərbaycan xarakteri, psixologiyası və milli xüsusiyyətlərinin yüksək bədii tərənnümünü nümayiş etdirən bir əsərdir” [7, s. 87].

Nəticə

Tədqiqatımızın yekunu kimi onu deyə bilərik ki, Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poemasında milli-mənəvi dəyərlərin təbliği və milli yaddaşa çağırış motivləri” məqaləsində ustad sənətkarın vətən, yurd sevgisi, milli mənəvi dəyərlərə bağlılığı məsələsini araşdırmış, gəldiyimiz qənaətləri poemadan gətirilən nümunələrlə əsaslandırmağa çalışmışıq. Tədqiqat zamanı Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poeması haqqında Azərbaycanın tanınmış ədəbiyyatşünas alimlərinin nəzəri fikirlərinə istinad etmiş, əsərlərini araşdırmaya cəlb etmişik.

Qeyd edək ki, “Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın Heydərbabaya salam” poemasında milli-mənəvi dəyərlərin təbliği və milli yaddaşa çağırış motivləri” məqaləsi Şəhriyarın anadilli irsinin öyrənilməsi istiqamətində növbəti elmi-tədqiqat işimiz kimi faydalı sayıla bilər və bu araşdırmadan ali məktəb tələbələri, Şəhriyar poeziyasının araşdırıcıları, pərəstişkarları, oxucular faydalana bilərlər.

Ədəbiyyat

1. Araz, M. (2004). Seçilmiş əsərləri I cild, "Lider nəşriyyatı", 224 s.
2. Baxşəliyeva, G. (2011). Milli ruhun təntənəsi "Azərbaycan şərqşünaslığı", №2 (6) s. 3-6.
3. Əliyev, H. (1996). Qayıdış (1991-1993-cü illər), Bakı: "Azərbaycan" nəşriyyatı, 792 s.
4. Həbibbəyli, İ. (1993). Ustad Məhəmmədhusəyn Şəhriyar, Bakı: "Elm" nəşriyyatı, 136 s.
5. İsmayıl, M. (2016). Məhəmmədhusəyn Şəhriyar şeirinin Azərbaycanın azadlıq mübarizəsindəki yeri. Hece taşları. Aylıq şeir dərgisi. №13, s. 10-13
6. İsmayılova, E. (2024). "Şəhriyar-söz mülkünün sultanı". "525-ci qəzet", 17 sentyabr 2024-cü il, s.13.
7. Quliyev, E. (2016). Şəhriyar yaradıcılığı milli-mənəvi dəyərlər kontekstində", Bakı: "Azərbaycan məktəbi", №5, s.82-87.
8. Rəhimli, Ə. (2011). Milli oyanışda Şəhriyar poeziyasının rolu, "Azərbaycan şərqşünaslığı", №2(6) s.39-46.
9. Şəhriyar, M. (1332). Heydərbabaya salam, Təbriz: "Çarxanəyi-Ziba", s.22
10. Şəhriyar, M. (2005). Seçilmiş əsərləri. Bakı: "AvrasiyaPress", 480 s.
11. Şəhriyar, M. (2017). Əbədiyyət gülüyəm mən. Bakı: "Elm və təhsil", 286 s.

PROPAGANDA OF NATIONAL MORAL VALUES AND MOTIVES OF CALLING TO NATIONAL MEMORY IN THE POEM "GREETING TO HEYDARBABA" BY MUHAMMEDHUSEYN SHAHRIYAR

Esmira Ismayilova

Lankaran State University, Lankaran, Azerbaijan

The article describes the description and propaganda of national and moral values in the poem "Greetings to Heydarbaba" by Seyid Muhammadhuseyn Shahriyar, one of the famous figures of literature of South and North Azerbaijan of the twentieth century, who is called the sultan of the word class, including the issue of national memory, which is considered the most important problem of all times, and how it is reflected in the poem. In the research, these universal values are analyzed as one of the main directions of M. Shahriyar's work, the provisions put forward are supported by the provisions taken from the poem.

Along with the poem "Greetings to Heydarbaba" by the poet, in the research work also mentioned the works of his contemporaries, scholar-poets, related to the analyzed topic, and the results obtained by conducting comparative parallels were provided with a connection with the modern period. If necessary, the attitude of the researcher to the issue under research is reported.

In the article "Propaganda of national-spiritual values and motives of calling to national memory in the poem "Greeting to Heydarbaba" by Muhammadhuseyn Shahriyar, a wide space is devoted to the opinions of research scientists on this topic in modern Azerbaijani literature.

In the research of the topic "Propaganda of national and moral values and motives of calling to national memory in the poem "Greeting to Heydarbaba" by Muhammadhuseyn Shahriyar, the main goal is to once again draw

attention to the fact that the linguistic heritage of M. Shahriyar is relevant to this day, to show the importance of the messages that the poet wants to convey to the future generation, and to show the eternal life of the poem, studying its secrets in a modern context, it should justify its artistic and educational significance in our days, as well as direct the reader to the benefit of this valuable heritage.

Based on the analysis of literary examples in the research work, M. Shahriyar is assessed as a poet connected with his family roots, national and moral values, and the reflection and promotion of the problem of national memory in literature is recognized as an important factor.

Keywords: Shahriyar, “Greeting to Heydarbaba”, national and moral values, national memory, nationality, modernity, humanity

ПРОПАГАНДА НАЦИОНАЛЬНЫХ ПРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ И МОТИВЫ ПРИЗЫВАНИЯ К НАЦИОНАЛЬНОЙ ПАМЯТИ В ПОЭМЕ «ПРИВЕТСТВИЕ ГЕЙДАРБАБА» МУХАММЕДХУСЕЙНА ШАХРИЯРА

Эсмира Исмаилова

Лянкяранский государственный университет, Лянкяран, Азербайджан

В статье описывается описание и пропаганда национально-нравственных ценностей в поэме «Прветствие Гейдарбабе» Сейида Мухаммадгусейна Шахрияра, одного из известных деятелей литературы Южного и Северного Азербайджана XX века, которого называют султаном слову сословию, в том числе вопросу национальной памяти, которая считается важнейшей проблемой всех времен, и тому, как она отражена в поэме. В исследовании эти общечеловеческие ценности анализируются как одно из основных направлений творчества М. Шахрияра, выдвинутые положения подкрепляются положениями, взятыми из поэмы.

Вместе с поэмой «Приветствие Гейдарбабе» поэта, в исследовательской работе были также упомянуты произведения его современников, ученых-поэтов, относящиеся к анализируемой теме, а результаты, полученные путем проведения сравнительных параллелей, были обеспечены связью с современным периодом. При необходимости сообщается отношение исследователя к исследуемому вопросу.

В статье «Пропаганда национально-духовных ценностей и мотивы призывания к национальной памяти в поэме «Приветствие Гейдарбабе» Мухаммадгусейна Шахрияра широкое место отведено мнениям ученых-исследователей по данной теме в современной азербайджанской литературе.

При исследовании темы «Пропаганда национально-нравственных ценностей и мотивов призывания к национальной памяти в поэме «Прветствие Гейдарбабе» Мухаммадагусейна Шахрияра основная цель – еще раз обратить внимание на то, что языковое наследие М. Шахрияра актуально и по сей день, чтобы показать важность посланий, которые поэт хочет донести до будущего поколения, и показать вечную жизнь поэмы, изучая его тайны в современном контексте, оно должно оправдать его художественное и образовательное значение в наши дни, а также направить читателя на пользу этого ценного наследия.

На основе анализа литературных примеров в исследовательской работе М. Шахрияр оценен как поэт, связанный со своими семейными корнями, национальными и нравственными ценностями, а отражение и пропаганда проблемы национальной памяти в литературе признано важным фактором.

Ключевые слова: Шахрияр, «Приветствие Гейдарбабе», национально-нравственные ценности, национальная память, национальность, современность, человечность

Daхil oldu: 14.10.2024

Çap edildi: 27.12.2024